

Arbeidsmigrasjon med åpen retur: Polske arbeidsinnvandreres tilpasninger i Norge

Midlertidig, ”transnasjonal” eller permanent?

Jon Horgen Friberg

Fafo – Institutt for Arbeidsliv og Velferdsstudier

Fafo Østforum

15.05.2012

Arbeidsinnvandring fra Polen = største migrasjonsbølge til Norge noensinne

UDI (nov 2011): Mer enn 140 000 tillatelser/registreringer 2004-2011 (eksl. kortids utstasjonerte)
SSB (1.jan 2012): 70 000 bosatte + ca 20 000 ikke-bosatte + ukjent antall utstasjonerte/uregistrerte

Fri bevegelse i EU/EØS-området

- *Polakker kan fritt reise, jobbe, bosette seg og opparbeide rettigheter på lik linje med nordmenn*
- *Kan bli så lenge de vil, men også returnere – og evt. komme tilbake igjen – uten frykt for å miste rettigheter*

Reiser nye spørsmål knyttet til varighet, bosetting og retur:

Kommer dagens polske arbeidsinnvandrere til å bli boende eller reise hjem?

Hvorfor velger folk ulikt?

Er dagens Øst-Vest mobilitet kvalitativt annerledes enn tidligere arbeidsmig?

- *Før: Enten midlertidig eller permanent*
- *Nå: Transnasjonal, sirkulær, "flytende" mobilitet*
- *Eller er det snakk om grader av handlingsrom?*

Migrasjon og mobilitet – gamle og nye arbeidsinnvandrere

Although each migratory movement has its specific historical patterns, it is possible to generalize on the social dynamics of the migratory process (...) Most economic migrations start with young, economically active people. They are often 'target earners', who want to save enough in a higher-wage economy to improve conditions at home, by buying land, building a house, setting up a business, or paying for education or dowries (...) As time goes on, many erstwhile temporary migrants send for spouses, or find partners in the new country. With the birth of children, settlement takes on a more permanent character.

- Castles and Miller (2009:88-89)

"East European migrants are in fact regional 'free movers' not immigrants and, with the borders open, they are more likely to engage in temporary circular and transnational mobility, governed by the ebb and flow of economic demand, than by long-term, permanent immigration"

- Adrian Favell (2008:703)

When I first came to Norway I just thought that it would be nice to work, make some money and go back to Poland after a while. I wasn't sure how long I would stay, but month by month, year by year I have lived here – for 2 years now. (...) Lately I've started thinking that I just might stay here... I never thought about that before

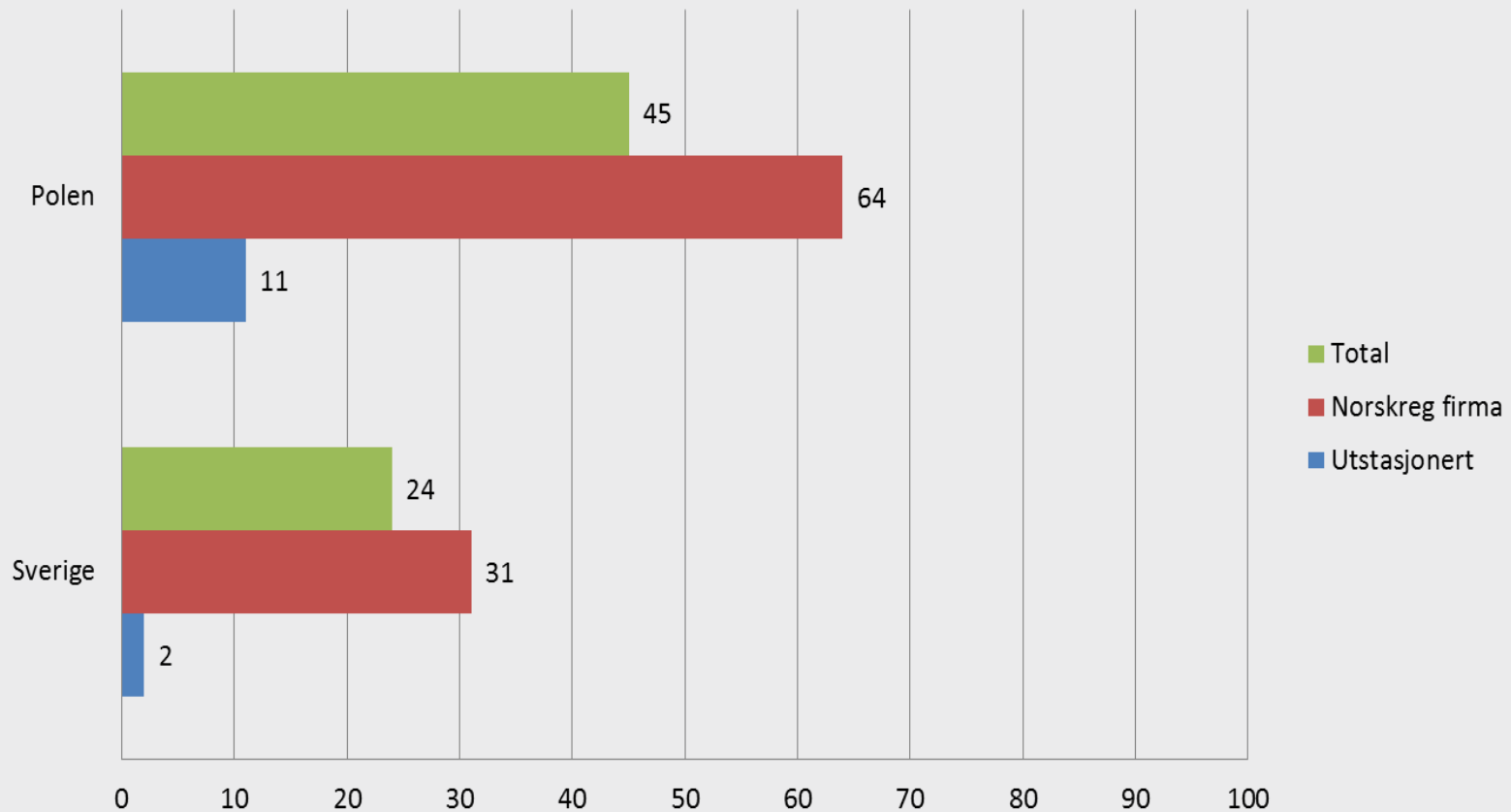
- Marek, Polish construction worker in Oslo.

Data:

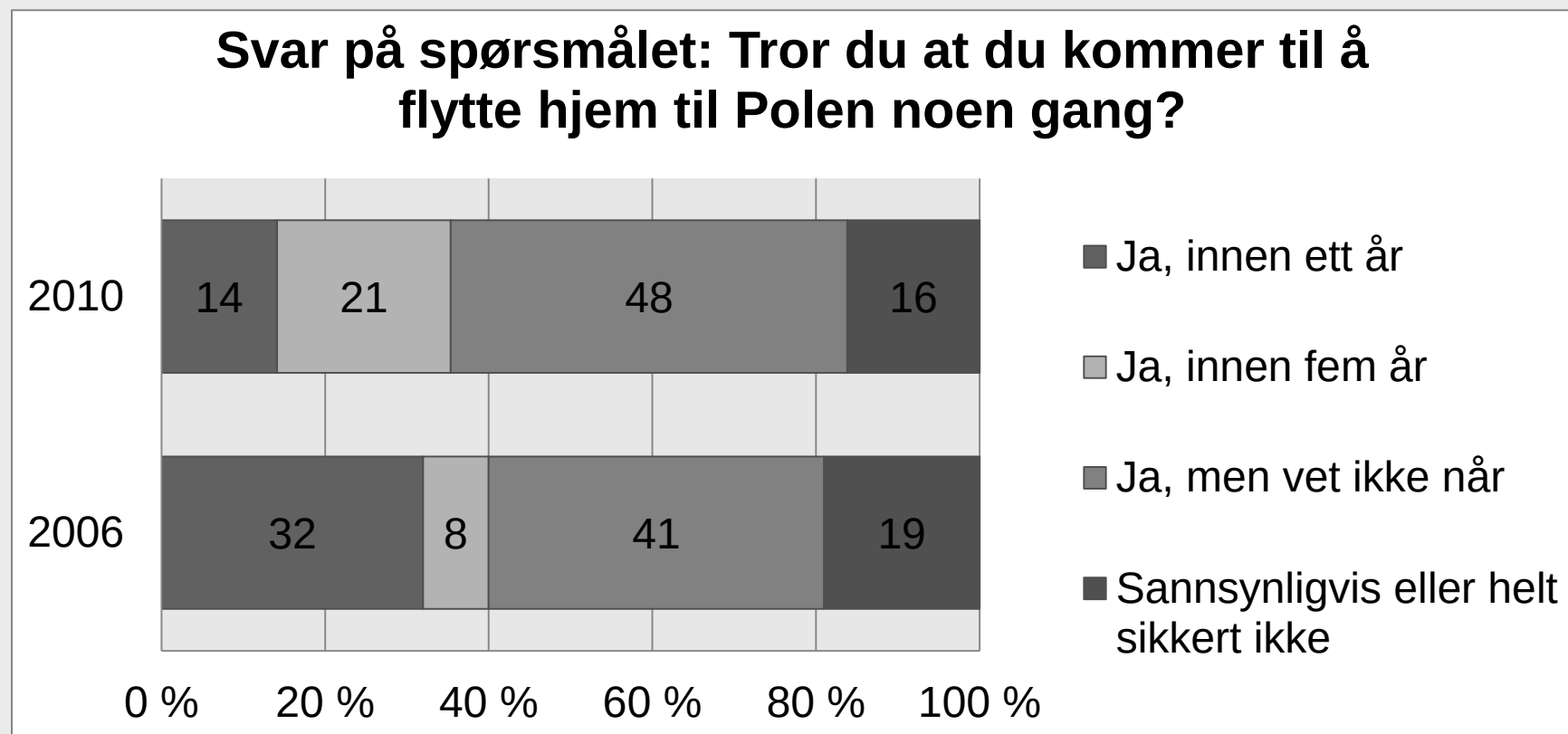
- Registerdata (UDI, SSB, SFU)
- To surveyer blant Polske migranter i Oslo: *Poloniasurveyene*, gjennomført i 2006 og 2010 (N>1000)
- Kvalitative intervjuer med 40 polske migranter i Norge og Polen

Hva sier registerdataene?

Nyankomne 2007 - Er de registrert bosatt i 2010?

Hva sier polakkene selv?

Gradvis endring i familie- og bosituasjon:

Mot en mer etablert befolkning

Familiestatus	2006 (N=510)	2010 (N=501)	Endring
Har ingen partner	28 %	28 %	0 pp
Partner bor i Polen	48 %	30 %	- 18 pp
Partner bor i Norge	24 %	42 %	+ 18 pp
Total	100 %	100 %	
Bosituasjon	2006 (N=510)	2010 (N=501)	Endring
Bor alene	22 %	20 %	- 2 pp
Bor med venner/kolleger/andre	58 %	27 %	- 31 pp
Bor med partner/familie	20 %	52 %	+ 32 pp
Total	100 %	100 %	

Tre årsaker til gradvis bosetting:

'Bosettere' akkumuleres i populasjonen – de som returnerer gjør det ikke

- Eks: 10K ankommer hver måned. 80% kun for å jobbe i én mnd, 20% for å bosette seg
- Etter fem år: 120 000 bofaste, 8 000 midlertidige

Norske arbeidsgivere rekrutterer '*midlertidig*' arbeidere for å dekke et *permanent* behov for arbeidskraft

- Polske arbeidere tilbys hovedsaklig midlertidige jobber – men de får stadig nye fristende tilbud
- Mange bedrifter og bemanningsbyråer har 'rotasjonssystemer' – men disse har en tendens til å bryte sammen!
- Arbeidsinnvandrere ønsker ikke å la sjansen til oppdrag gå fra seg, mens arbeidsgivere/klienter vil unngå opplæringskostander
- Muligheten for bedre jobber frister!

Familieliv og sosiale behov setter grenser for '*transnasjonale*' tilpasninger

- De fleste reiser midlertidig ut for å tjene penger til familien hjemme – men mange feilberegner tiden det tar å spare opp midler
- Når retur utsettes blir det vanskeligere å være atskilt fra familien
- For mange fremtvinges valget: Reis hjem eller gjenforén familien i Norge!
- Familieetablering skaper en selvforsterkende nettverkseffekt – det polske miljøet i Norge kan tilby et bredere spekter av støtte til hele familien

Tre "stadier" i migrasjonsprosessen:

Overgang mellom stadiene styres av ønsker for framtiden og muligheter til å realisere disse ønskene. Begge deler kan endre seg over tid!

1. Reise utenlands for å jobbe

- Midlertidig perspektiv på oppholdet – ofte med klar returdato – familien etterlates hjemme
- Hardt arbeid, kummerlige boforhold, lite fritid, "blikket festet på framtida hjemme i Polen"
- Liten interesse for språkopplæring eller "integrering" i Norge
- Stort sett fornøyde uansett arbeidsforhold; "*The dual frame of reference*", (Ut på tur aldri sur!)

2. Transnasjonal pendlerfase

- Returdato skyves ut i det uvisse – åpne framtidsplaner – permanent tilstand av midlertidighet
- Pendle mellom intensivt arbeid i Norge og besøk til familie og venner i Polen: "Jobbe her – leve der!"
- Det beste av to verdener: Høye lønninger i N og lave kostnader i P. Masse bonuspoeng hos Norwegian!
- Men stor og økende påkjenning for familielivet (se barna vokse opp på Skype; "*står kona i med naboen?*")
- Økende frustrasjon over forskjellsbehandling: det komparative blikket snur fra naboen hjemme i Polen til den norske kollegaen med dobbel lønn og lange pauser

3. Bosetting og familiegjenforening

- Tvinges ofte fram av en 'krise' – men forutsetter økonomisk stabilitet for å kunne realiseres (stabil jobb, velferdsrettigheter) Og hva skal kona gjøre?
  - Behov for bedre boliger, skole/barnehage, sosialt liv for hele familien – barn gjør folk bofaste!
  - Økte utgifter – men mindre tid til å jobbe lange dager – kan by på utfordringer
- Språkopplæring blir 'plutselig' en viktig prioritet

Konklusjoner

- Det åpne europeiske arbeidsmarkedet legger nye føringer for migrasjon og mobilitet – døra kan holdes ”på gløtt” lenger enn før..?
- Men fortsatt sterke sosiale og strukturelle krefter som dytter i retning av bosetting
- Mange returnerer etter en periode, men en stor andel blir
- Åpne framtidsplaner, men klar tendens til gradvis etablering og langsiktig bosetting – kan anta at en betydelig andel vil slå seg ned for godt
- Motiver endrer seg i takt med skiftende betingelser – mange migranter går gjennom ulike stadier i sine tilpasninger
- Familie, sosiale nettverk og personlige relasjoner ofte avgjørende for hva folk *ønsker*
- Muligheter i arbeidsmarkedet og gradvis opparbeidelse av sosiale rettigheter avgjør *handlingsrommet* for langsiktig planlegging
- Myndigheter bør ikke bare se på arbeidsmigranter som arbeidskraft, men også legge til rette for langsiktig integrering?